

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Strasbourg den 17.4.2018
COM(2018) 450 final

ANNEXES 1 to 2

BILAGOR

till

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET,
RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT
REGIONKOMMITTÉN**

2018 års meddelande om EU:s utvidgningspolitik

{SWD(2018) 150 final} - {SWD(2018) 151 final} - {SWD(2018) 152 final} -
{SWD(2018) 153 final} - {SWD(2018) 154 final} - {SWD(2018) 155 final} -
{SWD(2018) 156 final}

Bilaga 1 – Sammanfattningar av slutsatserna från rapporterna

Turkiet

Det **undantagstillstånd** som infördes efter kuppforsöket den 15 juli 2016 är fortfarande i kraft. Syftet är att upplösa Gülen-rörelsen, som de turkiska myndigheterna har utpekat som en terrororganisation med ansvar för kuppforsöket, samt att stödja kampen mot terrorismen, mot bakgrund av upprepade attacker i Turkiet.

EU fördömde omedelbart och kraftfullt kuppforsöket och upprepade sitt fulla stöd för landets demokratiska institutioner. Vidare erkände EU att Turkiet hade ett berättigat behov av att vidta snabba och proportionella åtgärder inför ett sådant allvarligt hot. Omfattningen av och den kollektiva karaktären hos de åtgärder som vidtagits under undantagstillståndet sedan kuppforsöket, såsom omfattande avskedanden, arresteringar och frihetsberövanden fortsätter emellertid att ge upphov till allvarlig oro. Turkiet bör snarast upphäva undantagstillståndet.

Betydande brister är kännetecknande för de 31 dekret som hittills har antagits under undantagstillståndet. De har inte varit föremål för en omsorgsfull och effektiv granskning från parlamentets sida. Som en följd har dekreten under en lång tid inte kunnat bli föremål för rättslig prövning och inget av dem har ännu prövats av författningsdomstolen. Dessa dekret som antagits under undantagstillståndet har särskilt inskränkt vissa medborgerliga och politiska rättigheter, däribland yttrandefriheten, mötesfriheten och processuella rättigheter. Viktig lagstiftning har även ändrats genom dekreten, vilket kommer att ha fortsatt påverkan när undantagstillståndet hävs.

Sedan införandet av undantagstillståndet har mer än 150 000 människor tagits i förvar, 78 000 arresterats och mer än 110 000 offentliganställda avskedats. Enligt myndigheterna har 40 000 av dessa återanställts, av vilka ungefär 3 600 genom dekret.

En kommission har inrättats för att pröva överklaganden i samband med undantagstillståndet, vilken har erhållit sammanlagt ungefär 107 000 ansökningar om överklagande. Denna kommission började först fatta beslut i december 2017 och har hittills endast prövat ansökningar från ett fåtal sökande. De beslut som fattas av denna kommission kan bli föremål för rättslig prövning. Vidare utveckling krävs fortfarande innan den är ett effektivt och transparent rättsmedel för personer som orättfärdigt har påverkats av åtgärder under undantagstillståndet.

Utöver denna kommission för överklaganden har Turkiets förmåga att säkerställa effektiva inhemska rättsmedel i den mening som Europadomstolen avser, ytterligare undergrävs genom ett antal olyckliga prejudikat. I ett mål vägrade en lägre domstol att följa en dom från författningsdomstolen i ett symboliskt mål. En efterföljande dom från författningsdomstolen för en av de svarande följdes sedermera av en lägre domstol. Flera domar som avgjorts till prominenta svarandes fördel, bl.a. människorättsförsvarare, har snabbt ändrats av en annan eller till och med av samma domstol, i vissa fall efter synpunkter från den verkställande makten.

Turkiet måste fortfarande vidta åtgärder vad gäller viktiga rekommendationer från Europarådet och dess organ. Anklagelser om oegentligheter bör fastslås genom insynsvänliga förfaranden i varje enskilt fall. Individuellt straffrättsligt ansvar kan endast utkrävas med full respekt för principen om maktindelning, domstolväsendets fullständiga oberoende och varje individs rätt till en rättvis rättegång. Turkiet bör snarast upphäva undantagstillståndet.

I april 2017 höll Turkiet en folkomröstning genom vilken konstitutionella ändringar godkändes och ett system för presidentstyre infördes med knapp majoritet. Venedigkommissionen har bedömt att tillräcklig maktfördelning saknas för dessa ändringar

samt att de äventyrar maktdelningen mellan den verkställande makten och domstolsväsendet. Folkomröstningen i sig har gett upphov till allvarlig oro i förhållande till undantagstillståndets sammantagna negativa inverkan, de ojämlika villkoren för de båda kampanjsidorna och det undergrävda skyddet för integriteten i valet.

Under undantagstillståndet har parlamentets grundläggande funktion som lagstiftande organ inskränkts, eftersom regeringen har använt dekret som antagits under undantagstillståndet med samma ställning som lagstiftning även för att reglera frågor som skulle ha handlagts under det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Mot bakgrund av de ökade politiska konflikterna i landet har utrymmet för dialog mellan de politiska partierna minskat ytterligare i parlamentet. Till följd av det punktvisa upphävandet av immuniteten i parlamentet i maj 2016 har många lagstiftare från oppositionspartiet HDP arresterats och tio av dem har fråntagits sina mandat.

Presidentens roll över den verkställande makten ökade till följd av att flera befogenheter har överförts till presidenten genom undantagsdekret. Den lokala demokratin har försvagats avsevärt genom att förvaltningstjänstemän har utsetts för att ersätta ledamöter i kommunstyrelser och förtroendevalda.

Trycket på det civila samhället har ökat, särskilt efter ett stort antal arresteringar av aktivister, bl.a. människorättsförsvarare, och den återkommande användningen av förbud mot demonstrationer och andra typer av sammankomster, vilket har medfört att utrymmet för grundläggande rättigheter och friheter har minskat snabbt. Många rättighetsbaserade organisationer har förblivit stängda som del av åtgärderna under undantagstillståndet och något effektivt rättsmedel har inte varit tillgängligt vad gäller förverkande.

Regeringen ändrade den rättsliga ramen för förbindelserna mellan det civila och militären och ökade väsentligen den verkställande maktens befogenheter över militären och stärkte därvid den civila tillsynen. Som del av de konstitutionella ändringarna avskaffades i princip högre militärdomstolar. Militären och underrättelsetjänsten har fortfarande inte tillräckligt ansvar inför parlamentet.

Situationen i den sydöstra delen av landet är fortsatt en av de mest akuta utmaningarna för landet. Det försämrade säkerhetsläget har till viss del övergått till att gälla landsbygdsområden. Regeringens utfästelse om fortsatta säkerhetsinsatser mot bakgrund av återkommande våldsdåd av Kurdistans arbetarparti (PKK), som står kvar på EU:s förteckning över personer, grupper och enheter som är inblandade i terroristhandlingar, fortsätter att vara en avgörande faktor för situationen i regionen. Även om regeringen har en legitim rätt att bekämpa terrorism, är det även dess ansvar att säkerställa att detta görs i överensstämmelse med rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Åtgärder mot terrorism måste vara proportionella. Regeringens investeringsplan för återuppbyggnaden av skadade områden i den sydöstra delen har lett fram till ett pågående uppförande av tusentals bostäder, men endast ett fåtal internt fördrivna personer har erhållit ersättning så här långt. Det har inte gjorts några framsteg mot återupptagandet av en trovärdig politisk process, vilket krävs för att åstadkomma en fredlig och hållbar lösning.

Turkiet är måttligt förberedd för en reform av den **offentliga förvaltningen**, med ett starkt engagemang för en mer öppen förvaltning och användning av e-förvaltning. Det har emellertid skett allvarlig en tillbakagång på området offentlig förvaltning och personalförvaltning och inom området för ansvar för förvaltningen vad gäller rätten till förvaltningsrättslig rättskipning och rätten att ansöka om ersättning. Ett transparent och effektivt rättsmedel måste fortfarande tillhandahållas för de omfattande avskedandena.

Turkiets **rättssystem** befinner sig i ett tidigt skede av förberedelserna. Det har skett en ytterligare allvarlig tillbakagång under det senaste året, särskilt när det gäller domstolsväsendets oberoende. De konstitutionella ändringarna avseende rådet för domare och åklagare trädde i kraft och undergrävde ytterligare dess oberoende från den verkställande makten. Nämda råd fortsatte att ta del i omfattande suspenderingar och omplaceringar av domare och åklagare. Det har inte gjorts några ansträngningar för att åtgärda betänkligheterna vad gäller bristen på objektiva, meritbaserade, enhetliga och i förväg fastställda kriterier för rekrytering och befordran av domare och åklagare.

Landet har nått en viss nivå av förberedelser i **kampen mot korruption**, men inga framsteg har gjorts. Den rättsliga och institutionella ramen måste anpassas ytterligare till internationella normer och medger fortfarande otillbörligt inflytande från den verkställande makten på utredningen och lagföringen av högprofilerade korruptionsärenden. Turkiets resultat är fortfarande bristfälliga vad gäller utredningar, lagföring och fällande domar, särskilt i mål om korruption på hög nivå. Inga framsteg har gjorts för att öka ansvaret och transparensen i de offentliga myndigheternas arbete. För en beslutsam bekämpning av korruptionen krävs det ett brett, partiövergripande samförstånd och en stark politisk vilja. Turkiet måste fortfarande följa upp nästan alla rekommendationer från Europarådets grupp av stater mot korruption. Korruptionen är fortfarande allmänt utbredd på många områden och fortsätter att utgöra ett allvarligt problem. Korruptionen uppfattas även fortfarande vara omfattande.

Turkiet har nått en viss nivå av förberedelser i **kampen mot organiserad brottslighet** och vissa framsteg har gjorts genom antagandet av en ny strategi och förbättrad institutionell kapacitet. Turkiet måste förbättra sin lagstiftning om it-brottslighet, förverkande av tillgångar och vittnesskydd. Det finns en dataskyddslagstiftning men den överensstämmer ännu inte med EU:s normer. Finansiella utredningar används fortfarande i för liten utsträckning. Förebyggande frysning av tillgångar används sällan och få tillgångar förverkas. Det finns ett omfattande regelverk mot terrorismfinansiering. Såväl den straffrättsliga lagstiftningen som antiterrorlagstiftningen bör anpassas till Europadomstolens rättspraxis. Proportionalitetsprincipen måste iakttas i praktiken.

Turkiet har gjort goda framsteg vad gäller **migrations- och asylpolitiken** och har vidmakthållit sitt engagemang för genomförande av uttalandet från EU och Turkiet från mars 2016 för en effektiv hantering av migrationsströmmar på den östra Medelhavsrutten. Vad gäller genomförandet av färdplanen för viseringsliberalisering ingav Turkiet en arbetsplan till Europeiska kommissionen i början av februari, i vilken beskrivs hur landet planerar uppfylla de sju återstående riktmärkena för viseringsliberalisering. Kommissionen håller på att bedöma Turkiets förslag och ytterligare konsultationer kommer att följa med de turkiska motparterna.

Turkiets rättsliga ram inbegriper generella garantier om respekten för **mänskliga och grundläggande rättigheter**, vilka emellertid har satts ytterligare på prov och undergrävts genom ett antal undantagsdekret. Den allvarliga tillbakagången när det gäller **ytttrandefrihet** har fortsatt, ett område där Turkiet befinner sig i ett tidigt skede av förberedelserna. De åtgärder som har vidtagits under undantagstillståndet har, i strid med proportionalitetsprincipen, med tiden utvidgats till många kritiska röster, bland annat i media och den akademiska världen. Åtal mot journalister – fler än 150 stycken sitter fortfarande i förvar, människorättsförsvarare, författare eller användare av sociala medier, indragningar av presskort samt stängning av flera medieföretag eller regeringens utnämning av förvaltare för att administrera dem, är mycket oroväckande och grundas oftast på en selektiv och godtycklig tillämpning av lagen, särskilt bestämmelser om nationell säkerhet och bekämpning av terrorism. Internetlagen och den allmänna rättsliga ramen gör att det fortsatt är möjligt för den verkställande makten att blockera onlineinnehåll utan ett domstolsbeslut på alltför många

grunder. Det har även skett en allvarlig tillbakagång vad gäller mötesfriheten, föreningsfriheten samt av processuella rättigheter och äganderätten. Mötesfriheten är fortfarande alltför begränsad, både i lag och i praktiken. Viktiga säkerhetsåtgärder för att skydda frihetsberövade personer har även tagits bort genom åtgärder som har antagits under undantagstillståndet och därigenom har risken för strafffrihet ökat i en situation där anklagelser om misshandel och tortyr har ökat. Ytterligare inskränkningar av processuella rättigheter, bl.a. rätten till försvar, har införts genom undantagsdekret. Kontrollen av efterlevnaden av rättigheter hindras genom fragmenteringen och de begränsade befogenheterna från de offentliga institutioner som är ansvariga för mänskliga rättigheter och friheter, i en situation där domstolsväsendets oberoende har undergrävts. Extrem fattigdom och brist på basförnödenheter är fortfarande vanligt i romska hushåll i Turkiet. Rättigheterna för de mest utsatta grupperna och för personer som tillhör minoriteter bör ges ett tillräckligt skydd. Könsrelaterat våld, diskriminering, hatpropaganda mot minoriteter, hatbrott och kränkningar av de mänskliga rättigheterna för homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella är fortsatt en källa till allvarlig oro.

Turkiet har uttryckt sitt stöd för förhandlingarna mellan ledarna för de båda cypriotiska folkgrupperna om en lösning av Cypernfrågan, och för de insatser som görs av FN:s generalsekreterare och hans särskilda rådgivare. En konferens om Cypern som hölls i Genève i januari 2017 och i Crans-Montana i juli 2017 avslutades utan någon överenskommelse. Turkiet har ännu inte fullgjort sin skyldighet att till fullo och på ett icke-diskriminerande sätt genomföra tilläggsprotokollet till associeringsavtalet och har heller inte avlägsnat alla hinder för den fria rörligheten för varor, exempelvis begränsningarna när det gäller de direkta transportförbindelserna med Cypern. Inga framsteg har gjorts med en normalisering av de bilaterala förbindelserna med Republiken Cypern. De slutsatser om Turkiet som antogs av rådet och godkändes av Europeiska rådet i december 2006 gäller fortfarande. De föreskriver att förhandlingar inte kommer att inledas i fråga om åtta¹ kapitel som har samband med Turkiets restriktioner vad gäller Republiken Cypern och att inget kapitel kommer att stängas provisoriskt innan kommissionen bekräftar att Turkiet till fullo har genomfört tilläggsprotokollet till associeringsavtalet.

Samarbetet med Grekland och Bulgarien om migration har intensifierats ytterligare. Spänningar i Egeiska havet och östra Medelhavet har emellertid inte gynnat goda grannrelationer och har undergrävt den regionala stabiliteten och säkerheten. De bilaterala förbindelserna med flera enskilda EU-medlemsstater har försämrats, vilket ibland har omfattat kränkande och oacceptabel retorik. I mars 2018 fördömde Europeiska rådet kraftfullt Turkiets fortsatta olagliga åtgärder i östra Medelhavet och Egeiska havet och erinrade om Turkiets skyldighet att respektera internationell rätt och goda grannförbindelser och att normalisera förbindelserna med alla EU:s medlemsstater. Europeiska rådet uttryckte även stor oro över det fortsatta frihetsberövandet av EU-medborgare i Turkiet, bl.a. två grekiska soldater, och efterlyste en snabb och positiv lösning av dessa frågor i dialog med medlemsstaterna.

Turkiet måste göra en entydig utfästelse om goda förbindelser med grannländerna, om respekt för internationella avtal och om fredlig tvistlösning i enlighet med FN-stadgan, vid behov genom hänvändelse till Internationella domstolen. EU har i detta avseende åter uttryckt allvarlig oro och uppmanat Turkiet att undvika alla former av hot eller agerande som direkt riktar sig mot en medlemsstat, eller källor till friktion eller agerande som inverkar negativt på de goda grannförbindelserna och en fredlig tvistlösning.

¹Fri rörlighet för varor, etableringsfrihet och frihet att tillhandahålla tjänster, finansiella tjänster, jordbruk och landsbygdsutveckling, fiske, transportpolitik, tullunion och yttre förbindelser.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har den turkiska ekonomin kommit långt och kan betraktas som en fungerande marknadsekonomi. Ekonomin har med hjälp av statliga stimulansåtgärder lyckats återhämta sig från nedgången efter kuppförsöket år 2016 och hade hög tillväxt 2017. Den höga tillväxten är emellertid förenad med betydande makroekonomiska obalanser. Det nuvarande underskottet är högt och ökade i slutet av 2017, vilket gör att landet blir beroende av kapitalinflöden och sårbart för externa chocker. Inflationen steg till dubbelsiffriga nivåer (11,1 %) år 2017 och värdeminskningen av den turkiska liran fortsatte, vilket ger upphov till oro över de penningpolitiska beslutsfattarnas åtaganden vad gäller prisstabiliteten. Det är utmärkande för den turkiska ekonomin att den informella ekonomin fortsatt utgör en stor andel. Sammantaget har det skett en tillbakagång inom detta område. Tendensen mot ökad statlig kontroll inom det ekonomiska området och åtgärder riktade mot företag, affärsmän och politiska motståndare och deras företag har skadat affärsklimatet.

Turkiet har gjort vissa framsteg och har nått en god nivå av förberedelser när det gäller att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU. Turkiet är väl integrerat med EU-marknaden såväl vad gäller handel som investeringar. Vissa framsteg har gjorts inom energisektorn, särskilt på gasmarknaden, och genom ökade utgifter för forskning och utveckling. Betydande problem kvarstår emellertid när det gäller kvaliteten på utbildning. Inga framsteg har gjorts för att förbättra insynen vad gäller statligt stöd.

När det gäller **förmågan att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap** har Turkiet fortsatt att anpassa sig till EU:s regelverk, även om det sker med måttlig takt. En tillbakagång har skett avseende ett antal viktiga aspekter på områden inom informationssamhället, socialpolitik och sysselsättning samt yttre förbindelser. Turkiet har kommit långt när det gäller bolagsrätt, transeuropeiska nät samt vetenskap och forskning, och har nått en god nivå av förberedelser i fråga om fri rörlighet för varor, immaterialrätt, finansiella tjänster, företagspolitik och industripolitik, konsumentskydd och hälsoskydd, tullunionen och finansiell kontroll. Turkiet har endast nått en måttlig nivå av förberedelser när det gäller offentlig upphandling, eftersom det fortfarande finns stora luckor i landets anpassning. Turkiet har också nått en måttlig nivå av förberedelser på området statistik och transportpolitik där det krävs ytterligare avsevärda insatser överlag. Turkiet har endast nått en viss nivå av förberedelser när det gäller miljö och klimatförändring. På detta område måste mer långtgående och bättre samordnade strategier utarbetas och genomföras. På alla områden måste mer uppmärksamhet ges åt genomförandet av lagstiftningen, samtidigt som det krävs ytterligare betydande framsteg på många områden för att lagstiftningen ska anpassas till EU:s regelverk.

Montenegro

När det gäller de **politiska kriterierna** har rapporteringsperioden präglats av ett lågt förtroende för valförfarandena och hela oppositionens förlängda bojkott av parlamentet sedan parlamentsvalet i oktober 2016. Alla politiska aktörer har ett ansvar för att den politiska debatten ska återupptas i parlamentet. Delar av oppositionen återvände till parlamentet i december 2017, men detta ofullständiga och selektiva slut på bojkotten har ännu inte lett till någon förbättrad parlamentarisk dialog och kontroll. Det politiska landskapet är fortsatt fragmenterad, polariserad och präglas av bristen på politisk dialog, särskilt i de demokratiska institutionerna.

Parlamentets lagstiftande kapacitet och tillsynen över den verkställande makten måste öka ytterligare. Parlamentet vidtar fortfarande endast begränsade åtgärder vad gäller granskningsresultaten från de statliga revisionsmyndigheterna och det föreligger inte någon

diskussion eller rapportering avseende genomförande av viktig politik och lagstiftning. I december 2017 antog parlamentet utan vederbörligt offentligt samråd en uppsättning lagar som endast delvis följer rekommendationerna från kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. En omfattande reform av valsystemet bör övervägas. Åtta lokala val ägde rum under rapporteringsperioden. Lokala val äger inte rum på samma dag över hela landet, utan efter ett rullande schema, varför det politiska landskapet och stämningarna kännetecknas av utdragna och mycket personinriktade valskampanjer. På grund av valcykeln är det svårt att övervaka valet, särskilt för internationella observatörer, vilket lämnar stort utrymme för påståenden om oegentligheter som inte kan utvärderas oberoende. Någon ny utveckling föreligger inte vad gäller den politiska och rättsliga uppföljningen av det påstådda missbruket av offentliga medel för partipolitiska syften år 2012 ("ljudinspelningsaffären").

Vad gäller styrning föreligger det ett behov av att stärka insynen, de berörda parternas deltagande och regeringens förmåga att genomföra reformer. Det politiska systemets samstämmighet ska säkerställas genom samordnad politisk utveckling. Det finns mekanismer för samråd mellan regeringen och organisationer i det civila samhället, men det behövs klara regler och verkligt engagemang från båda sidor.

Montenegro är måttligt förberedd i fråga om reformen av den **offentliga förvaltningen**. Goda framsteg har gjorts, särskilt genom antagandet av ny lagstiftning om offentliganställda och statligt anställda och om lokalt självstyre vars syfte är att genomföra meritbaserad rekrytering inom den offentliga förvaltningen. Det krävs dock fortfarande stark politisk vilja för att ta itu med avpolitiseringsen av den offentliga förvaltningen och optimeringen av den statliga förvaltningen på ett effektivt sätt samt för att säkerställa ett effektivt genomförande och ekonomiskt hållbara reformer.

Montenegros **rättssystem** är måttligt förberedd och vissa framsteg har gjorts. Lagstiftningsramen för domstolsväsendet som hade i syfte att öka dess oberoende och professionalism måste fortfarande genomföras i sin helhet. Institutionernas kapacitet har stärkts.

Montenegro har nått en viss nivå av förberedelser i **kampen mot korruption**. Trots vissa framsteg är korruptionen fortfarande allmänt utbredd inom många områden och är fortfarande ett orosmoment. Institutionernas operativa förmåga har förbättrats. Alla institutioner bör emellertid visa en mer proaktiv inställning. Landet måste ta i tu med utmaningar när det gäller trovärdighet, självständighet och prioriteringarna för byrån för bekämpning av korruption. Finansiella utredningar och beslag och förverkande av tillgångar måste förbättras. De första resultaten vad gäller utredningar, lagföring och slutliga fällande domar i mål om korruption på hög nivå har uppnåtts, men måste ytterligare konsolideras. Ytterligare resultatförbättringar vad gäller framgångsrika utredningar och fällande domar är enbart möjliga i en miljö där oberoende institutioner är skyddade från otillbörligt inflytande och ges incitament att till fullo använda sina befogenheter.

De första resultaten föreligger i **kampen mot organiserad brottslighet** genom lagföring i kampen mot smuggling av migranter och mot narkotikahandel. Det behövs emellertid ytterligare insatser för övertygande resultat, särskilt i kampen mot penningtvätt och människosmuggling.

Vad gäller **grundläggande rättigheter** har Montenegro ytterligare anpassat sin lagstiftning till EU:s normer. Särskilt har ombudsmannens arbete förbättrats, men det behövs fortfarande fler insatser för att stärka det institutionella ramverket och för ett effektivt skydd av mänskliga rättigheter. Efter de framsteg som har gjorts genom lagstiftning mot diskriminering måste Montenegro nu säkerställa att det finns tillräckliga institutionella mekanismer för att skydda

utsatta grupper från diskriminering. Genomförandet av lagstiftningen är fortsatt svagt och den institutionella kapaciteten avseende mänskliga rättigheter måste stärkas ytterligare. Den romska² minoriteten är fortfarande den mest utsatta och diskriminerade folkgruppen. Könrelaterat våld och våld mot barn är fortsatt ett stort problem i landet.

Montenegro har nått en viss nivå av förberedelser i fråga om **yttrandefrihet**, men inga framsteg har gjorts under rapporteringsperioden. Några märkbara framsteg föreligger inte vad gäller utredningar av gamla fall av våld mot journalister. Den senaste tidens politiska inblandning i det nationella rådet för offentliga programföretag och byrån för elektroniska media är mycket oroväckande. Mediabranschen är fortfarande mycket polariserad och det kvarstår utmaningar när det gäller förståelsen för de fria mediernas roll. Antalet mål om ärekränkning är fortfarande stort, bl.a. beroende på svaga självregleringsmekanismer.

Montenegro har vidmakthållit sitt engagemang för bilaterala förbindelser med andra utvidgningsländer och EU-grannstater och sitt aktiva deltagande i det **regionala samarbetet**.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Montenegro gjort vissa framsteg och är måttligt förberedd i fråga om att utveckla en fungerande marknadsekonomi. Den makroekonomiska och finanspolitiska stabiliteten stärktes men ytterligare ansträngningar krävs för att hantera ihållande utmaningar, särskilt den höga offentliga skuldsättningen. Ekonomin har växt utan avbrott sedan 2013 med låg eller måttlig inflation. Den finansiella sektorn har förbättrat sin solvens och likviditet. Exportbasen måste emellertid förbättras vad gäller omfattning och kvalitet för att minska underskottet i handelsbalansen. Brister i rättsstaten, bl.a. otillbörlig konkurrens från den informella ekonomin, har negativ påverkan på företagsklimatet. Arbetsmarknaden står inför strukturella utmaningar, vilket reflekteras genom lågt deltagande och hög arbetslöshet.

Montenegro har gjort vissa framsteg och är måttligt förberedd i fråga om att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. Upprättandet av viktig infrastruktur inom ett antal områden samt utvecklingen av humankapital utgör grunden för förbättrad konkurrenskraft. En utbildningsreform pågår, men det behövs fler ansträngningar för att hantera kompetensgapet. Små och medelstora företag möter ett flertal utmaningar, såsom tillgång till finansiering eller komplex lagstiftning. Ytterligare ansträngningar krävs fortfarande för att förbättra det sammantagna exportresultatet från lokala företag.

När det gäller Montenegros **förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap** har viktigt arbete skett med anpassning och förberedelser för genomförandet av EU:s regelverk inom de flesta områden. Landet har nått en god nivå av förberedelser på områden såsom bolagsrätt och utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Det är måttligt förberedd inom många kapitel såsom fri rörlighet för varor, jordbruk, livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor. Montenegro befinner sig på ett tidigt skede av förberedelserna när det gäller fiske och budgetbestämmelser och finansiella bestämmelser samt har nått en viss nivå av förberedelser på området miljö och klimatförändringar, statistik, socialpolitik och sysselsättning. Goda framsteg har gjorts på områdena bolagsrätt, jordbruk och landsbygdsutveckling, livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor. En tillbakagång har skett vad gäller offentlig upphandling. Montenegro bör under den kommande tiden särskilt inrikta sig på konkurrensfrågor, miljö och klimatförändringar och offentlig upphandling. Förstärkningen av den administrativa kapaciteten för att säkerställa tillämpningen av EU:s regelverk är fortfarande en avsevärd utmaning för Montenegro.

² Alla dessa grupper beaktas under det bredare samlingsnamnet ”romer” inom EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer.

Montenegro har fortsatt att anpassa sig till alla politiska ståndpunkter och förklaringar inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Även om Montenegro så här långt har legat utanför den huvudsakliga **migrationsrutten** mot EU på västra Balkan, så har landet fått erfara en ökning av antalet migranter/asylsökande som reser in på dess territorium och måste därför stärka sin kapacitet för att hantera en plötslig ökning av det migrationsrelaterade trycket. Montenegro har gjort ytterligare framsteg, särskilt vad gäller den migrationsrelaterade rättsliga ramen. Fastän Montenegros kapacitet att hantera asylansökningar har varit tillräcklig så här långt kan den nu möta utmaningar genom: i) det ökande antalet asylsökande och deras förlängda vistelse, ibland beroende på en lång process för överklagande, och ii) införandet av mer krävande asylförfaranden som anpassats till EU:s normer. I detta avseende måste Montenegro inrätta en återvändandemekanism för irreguljära migranter i överensstämmelse med EU:s regelverk samt stegvis anpassa sin viseringspolitik till EU:s. Montenegro bör öppna ytterligare mottagningsanläggningar som uppfyller de normer som krävs och förbättra förvaltningen av samtliga anläggningar. Utöver antagandet av Schengen-handlingsplanen i februari 2017 har Montenegro fortsatt att anpassa sin lagstiftning till EU:s regelverk om visering.

Serbien

Vad gäller de **politiska kriterierna** hölls det presidentval i Serbien i april 2017. Internationella observatörer ansåg att valet gav väljarna verkliga alternativa val av kandidater, men att förutsättningarna inte var lika på grund av flera faktorer. De internationella observatörernas rekommendationer måste behandlas i sin helhet, bl.a. de som rör valprocessens transparens och integritet under valkampanjen.

Efter premiärminister Vučić avgång sedan han valts till president, tillträdde den nya regeringen i juni 2017 under ledning av Ana Brnabić. Det är första gången en kvinna har valts till premiärminister. Parlamentet utövar fortfarande inte någon effektiv tillsyn över den verkställande makten. Lagstiftningen måste förbättras för mer öppenhet, inkluderande och kvalitet och dialogen mellan parterna förbättras. Användningen av brådskande förfaranden bör minskas. Åtgärder som begränsar parlamentets förmåga att genomföra en effektiv kontroll av lagstiftningen måste undvikas. Den roll som oberoende tillsynsorgan har måste erkännas fullt ut. Konstitutionella reformer krävs för anpassning till EU:s normer på vissa områden.

Serbien är måttligt förberedd i fråga om **reform av den offentliga förvaltningen**. Vissa framsteg har uppnåtts inom området för tillhandahållande av tjänster och genom antagandet av flera nya lagar. Serbien måste genomföra sina reformmål, öka professionalismen inom förvaltningen och avpolitiserar den, särskilt för ledande befattningar. Vidare behöver landet säkerställa en systematisk samordning och övervakning av programmet för reform av förvaltningen av de offentliga finanserna 2016–2020. Serbiens förmåga att dra till sig och behålla kvalificerad personal i förvaltningen som handlägger EU-frågor är mycket viktig.

Serbiens **rättssystem** har nått en viss nivå av förberedelser. Vissa framsteg har gjorts, särskilt genom minskning av antalet oavslutade tillsynsärenden och genom införandet av åtgärder för att harmonisera rättspraxis. Förbättrade regler har antagits för att utvärdera domarnas och åklagarnas yrkesutövning. Utrymmet för politiskt inflytande över domstolsväsendet är fortfarande oroväckande. Ett nytt ändringsförslag till författningen avseende domstolsväsendet offentliggjordes i januari 2018 och lades fram för allmän debatt innan det sändes till Venedigkommissionen för att inhämta dess yttrande.

Serbien har nått en viss nivå av förberedelser i **kampen mot korruption**. Vissa framsteg har gjorts, särskilt genom antagandet av ändringar i avsnittet om ekonomiska brott i strafflagen, i lagen om organisationen av statliga myndigheter inom området för bekämpning av korruption, organiserad brottslighet och terrorism och i lagen om beslag och förverkande av vinning av brott. Det föreligger emellertid en betydande försening vad gäller antagandet av den nya lagen om byrån för bekämpning av korruption. Korruptionen är fortfarande allmänt utbredd på många områden och fortsätter att utgöra ett allvarligt problem. De relevanta institutionernas operativa förmåga förblir ojämn. De brottsbekämpande och de rättsliga myndigheterna behöver fortfarande bevisa att de kan utreda, lagföra och pröva alla mål som rör korruption på hög nivå på ett opartiskt och operativt oberoende sätt.

Serbien har nått en viss nivå av förberedelser i **kampen mot organiserad brottslighet**. Vissa framsteg har gjorts inom områden såsom personalförvaltningen vid inrikes- och polisministeriet. Den operativa förmågan förbättrades såväl vid åklagarmyndighetens byrå för organiserad brottslighet som vid dess byrå för it-brottslighet. En ny strategi och handlingsplan för att förebygga och bekämpa människohandel har antagits. Vidare utsågs en nationell samordningsman för bekämpning av människohandel och en ny lag om förebyggande av penningtvätt och terroristfinansiering antogs. Serbien måste fortfarande visa inledande resultat i form av effektiva finansiella utredningar samt utredningar, lagföring och slutliga fällande domar i mål om penningtvätt. Antalet fällande domar för organiserad brottslighet är fortsatt

lågt. Serbien måste fokusera på genomförandet av den handlingsplan som fastställts tillsammans med arbetsgruppen för finansiella åtgärder.

Den rättsliga och institutionella ramen när det gäller respekt för de **grundläggande rättigheterna** har införts. Genomförandet måste vara konsekvent i hela landet, även vad gäller skyddet av minoriteter. Även om Serbien har nått en viss nivå av förberedelser, har inga framsteg gjorts vad gäller **yttrandefriheten**, vilket ger upphov till ökande farhågor. Ytterligare oförminskade ansträngningar krävs för att förbättra situationen för personer som tillhör de mest diskriminerade grupperna (romer, homosexuella, bisexuella, transpersoner och intersexuella, personer med funktionsnedsättning, personer med hiv/aids och andra socialt utsatta grupper). En jämställdhetslag måste antas.

Sammantaget har Serbien vidmakthållit sitt engagemang vad gäller bilaterala relationer med andra utvidgningsländer och EU-grannländer och har deltagit aktivt i det **regionala samarbetet**.

När det gäller **normaliseringen av förbindelserna med Kosovo** har Serbien vidmakthållit sitt engagemang i dialogen. Serbien måste dock fortfarande vidta betydande ansträngningar för att genomföra befintliga avtal och bidra till att uppnå omständigheter som gynnar en fullständig normalisering av relationerna med Kosovo. Dessa ska definieras i ett rättsligt bindande avtal.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Serbien gjort goda framsteg och är måttligt förberedd i utvecklingen av en fungerande marknadsekonomi. Vissa av de politiska svagheter, särskilt när det gäller budgetunderskottet, har åtgärdats. De grundläggande tillväxtfaktorerna är sunda och den makroekonomiska stabiliteten har bevarats. Inflationen minskade och penningpolitiken stödde tillväxten. Arbetsmarknadsvillkoren förbättrades ytterligare. Statsskulden är emellertid fortfarande hög, även om den har minskat, och budgetramen och dess styrning måste stärkas. Stora strukturreformer av den offentliga förvaltningen, skattemyndigheten och statliga bolag har inte slutförts. Det föreligger fortsatt mycket hög informell sysselsättning, arbetslöshet och ekonomisk inaktivitet, särskilt bland kvinnor och ungdomar. Den privata sektorn är underutvecklad och hämmas av rättsstatliga svagheter och tillsynen av rättvis konkurrens.

Serbien är måttligt förberedd när det gäller att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. Vissa framsteg har gjorts för att öka konkurrenskraften. Investeringarna når emellertid fortfarande inte upp till ekonomins behov. Trots vissa förbättringar står företagen inför ett antal svårigheter, bl.a. ett besvärligt företagsklimat, höga skattelikhande avgifter samt komplicerad och dyrbar tillgång till finansiering.

Vad gäller landets **förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap** har Serbien fortsatt att överlag anpassa sin lagstiftning till EU:s regelverk. Tillräckliga finansiella och mänskliga resurser samt sunda strategiska ramar kommer att vara avgörande när det gäller att bibehålla reformtakten. Serbien har nått en god nivå av förberedelser på områden såsom bolagsrätt, immaterialrätt, vetenskap och forskning, utbildning och kultur samt tullar. Serbien har förbättrat kopplingen mellan investeringsplaneringen och genomförande av budgeten, men måste fortfarande utveckla en enda mekanism för prioritering av samtliga investeringar oberoende av finansieringskälla i enlighet med regeringens reformprogram för förvaltningen av de offentliga finanserna. Inom områden såsom offentlig upphandling, statistik, penningpolitik och finansiell kontroll har Serbien måttligt förberedd. Serbien måste successivt anpassa sin utrikes- och säkerhetspolitik till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik under perioden fram till en anslutning. Serbien måste prioritera frågor som rör bristande efterlevnad av stabiliserings- och associeringsavtalet, särskilt när det gäller restriktioner på

kapitalrörelser, reglering av statligt stöd, skattemässig diskriminering av importerade spritdrycker och restriktioner på export av avfall.

Serbien har fortsatt att hantera effekterna av **migrations- och flyktingkrisen**. Serbien håller på att förhandla fram ett statusavtal med EU om de åtgärder som Europeiska gräns- och kustbevakningen ska genomföra i Serbien. Serbien har antagit en ny lag om asyl och tillfälligt skydd, en utlänningslag och en lag om gränskontroller. Landet måste anta en strategi och en handlingsplan för 2017–2020 för att motverka irreguljär migration. I detta avseende måste Serbien införa en robust återvändandemekanism för irreguljära migranter som överensstämmer med EU:s regelverk, samt stegvis anpassa sin viseringspolitik till unionens. Dessutom krävs det en starkare samordning mellan de olika statliga myndigheter som hanterar migrationsförvaltningen. Serbien har fortsatt att samarbeta med grannländer och medlemsstater, särskilt på en teknisk nivå, och har gjort avsevärda insatser för att tillhandahålla skydd och humanitär hjälp, främst med EU-stöd. Serbien måste öka sin kapacitet att hantera särskilda mottagningsbehov från ensamkommande flyktingbarn.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien

När det gäller de **politiska kriterierna** har landet slutligen kommit över den allvarligaste politiska krisen sedan 2001. Den svåra processen med att bilda en regering nådde en kritisk höjdpunkt under attackerna i parlamentet den 27 april 2017, vilka fördömdes i de starkaste ordalag av det internationella samfundet. Sedan maj 2017 har den nya reformorienterade regeringen börjat agera mot försöken från privata intressen att ta över staten (state capture) genom att stegvis återupprätta maktfördelningen och stärka demokratin och rättsstaten. Landet genomgår grundläggande förändringar i en politisk atmosfär som är mer inkluderande och öppen. Genom de kommunala valen i oktober 2017 bekräftades att medborgarna stöder regeringskoalitionens EU-orienterade politik. Parlamentet har fortsatt att fungera med oppositionspartier som innehar ordförandeskapet i viktiga kommittéer. Parlamentet måste förbättra sin tillsyn och sina lagstiftande funktioner, bl.a. genom att begränsa den omfattande användningen av förkortade förfaranden.

Förhållandet mellan olika etniska grupper är instabilt, men situationen har sammantaget varit lugn. Översynen och genomförandet av Ohrid-ramavtalet, som ledde till att 2001 års konflikt avslutades och som utgör ramen för förbindelserna mellan de olika etniska grupperna, måste följas upp på ett öppet och inkluderande sätt. Regeringen har visat engagemang för att öka förtroendet mellan olika folkgrupper.

Det civila samhället har fortsatt att spela en konstruktiv roll genom att stödja demokratiska processer och fungera som motvikt. Sedan andra halvan av 2017 har de förhållanden som det civila samhällets organisationer verkar under förbättrats och regeringen har visat engagemang för dialog och inkluderande.

Landet är måttligt förberedd i fråga om reformen av den **offentliga förvaltningen**. Goda framsteg har gjorts med antagandet av strategin för reform av den offentliga förvaltningen och programmet för reform av förvaltningen av de offentliga finanserna. Konkreta ansträngningar har gjorts för ökad insyn och redovisningsskyldighet samt medverkan från externa berörda parter i det politiska beslutsfattandet. Kapaciteten i ministeriet för informationssamhället och förvaltningen måste förbättras när det gäller att driva på och samordna reformen av den offentliga förvaltningen. Ett starkt politiskt engagemang är fortsatt av största vikt för att garantera den offentliga förvaltningens professionalism, särskilt vad gäller utnämningen av ledande befattningar, och respekten för principerna om transparens, meriter och rättvis representation i enlighet med lagstiftningens anda och lydelse.

Landets **rättssystem** har nått en viss nivå av förberedelser och goda framsteg har gjorts, särskilt under den senaste delen av rapporteringsperioden. Tillbakagången under de föregående åren har börjat vändas genom avgörande åtgärder som vidtagits under de senaste månaderna, särskilt för att börja återupprätta domstolsväsendets självständighet. Landet har antagit en trovärdig ny strategi för reformering av rättsväsendet som kommer att ligga till grund för ytterligare reformer inom detta område och viktig lagstiftning har ändrats i enlighet med Venedigkommissionens rekommendationer och de brådskande reformprioriteringarna. Den särskilda åklagarmyndigheten möter mindre motstånd från domstolarna, vilket gör att dess arbete blir mer effektivt. Det kommer att krävas oförminskade ansträngningar för att ta itu med utestående rekommendationer och för att säkerställa att domstolsväsendet kan fungera utan otillbörlig inflytande.

När det gäller **kampen mot korruption** har landet nått en viss nivå av förberedelser. Det finns en lagstiftningsram och en institutionell ram och dessutom finns det resultat såväl avseende förebyggande åtgärder och lagföring, även om antalet slutliga domar i mål som rör korruption på hög nivå fortfarande är begränsade. Korruptionen är fortfarande allmänt utbredd på många områden och fortsätter att utgöra ett allvarligt problem. Institutionernas kapacitet att åtgärda korruption på ett effektivt sätt har uppvisat strukturella och operativa brister. Politisk inblandning utgör fortsatt en risk.

I **kampen mot organiserad brottslighet** har landet nått en viss nivå av förberedelser. Lagstiftningsramen överensstämmer i stort sett med EU:s normer och ansträngningarna för att genomföra strategier måste fortsätta. Landet har vidtagit steg för att reformera systemet för avlyssning av information och för att ta itu med de sammanhängande brådskande reformprioriteringarna. Mer måste göras för att effektivt bekämpa vissa typer av brottslighet, såsom penningtvätt och ekonomisk brottslighet. Samordning bland alla relevanta berörda parter är avgörande. Resultaten måste förbättras vad gäller utredningar, lagföring och fällande domar vid bekämpningen av organiserad brottslighet. Antalet fällande domar är fortfarande lågt.

Den rättsliga och institutionella ramen för skydd av de **grundläggande rättigheterna** är i stort sett införd och efterlevnaden av EU:s normer för mänskliga rättigheter har förbättrats genom reformer. Det krävs fortsatta ansträngningar för ett fullständigt genomförande. Det är positivt att landet har ratificerat konventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (även känd som Istanbulkonventionen) samt har infört de nödvändiga rättsliga reformerna för att fastställa en extern tillsynsmekanism över de brottsbekämpande myndigheterna och att ändringarna av ramen för icke-diskriminering har utformats på ett inkluderande sätt. Situationen i fängelser och psykiatriska institutioner måste åtgärdas, hatbrott och hatpropaganda måste följas upp och organ som har i uppgift att skydda och främja mänskliga rättigheter måste stärkas. Det behövs mer ansträngningar för att inkludera **romerna**. Vad gäller **yttrandefrihet** har landet nått en viss nivå av förberedelser och gjort goda framsteg, särskilt genom ett förbättrat medieklimatet och minskade påtryckningar på journalister. Landet måste ta itu med återstående utmaningar, bl.a. reformen av det offentliga programföretaget.

När det gäller **regionalt samarbete** har landet fortsatt sina goda förbindelser med andra utvidgningsländer och har deltagit aktivt i regionala initiativ. Avgörande åtgärder har vidtagits för att förbättra grannförbindelserna, bl.a. genom ikraftträdandet av det bilaterala avtalet med Bulgarien. Namntvisten med Grekland måste lösas snarast. Samtalen om namntvisten har intensifierats under Förenta nationernas överinseende. Konstruktiva diskussioner på premiär- och utrikesministernivå har gjort en positiv bedömning av framstegen med genomförandet av de förtroendeskapande åtgärderna. Det gemensamma tillkännagivandet från

premiärministrarna från Grekland och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien i januari 2018, vilket omfattade namnbytet på Skopjes flygplats och en motorväg och fortskridandet med några försenade EU-initiativ, utgör konkreta tecken på ett stärkt ömsesidigt förtroende.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har f.d. jugoslaviska republiken Makedonien gjort vissa framsteg och har nått en god nivå av förberedelser i fråga om att utveckla en fungerande marknadsekonomi. Trots det politiska dödläget under den första halvan av året har beaktansvärda förbättringar ägt rum, särskilt vad gäller förvaltningen av de offentliga finanserna och öppenheten. Väsentliga ekonomiska svagheter kvarstår emellertid. Dessa omfattar brister i företagsklimatet, såsom bristande avtalsefterlevnad och en stor informell ekonomi. Strukturella problem på arbetsmarknaden reflekteras genom låga arbetskraftstal och hög arbetslöshet. Den makroekonomiska miljön försämrades under första halvan av 2017, eftersom den långdragna politiska krisen påverkade investeringarna. Budgetpolitiken är inriktad på kortsiktiga åtgärder och en hållbar konsolideringsplan saknas.

Ekonomin har gjort vissa framsteg och är måttligt förberedd när det gäller att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU. Ytterligare framsteg har gjorts mot en diversifiering av exporten och produkter med högre mervärde inom tillverkningssektorn. Handels- och investeringsförbindelserna med EU fortsatte att intensifieras. Ekonomin har fortsatt att lida av brister i läroplanerna, en låg innovationsgrad och viktiga investeringsluckor, vilket i synnerhet omfattar den offentliga infrastrukturen.

När det gäller förmågan att **fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap** är landet måttligt förberedd på de flesta områden, bl.a. konkurrens, transport och energi. Landet har nått en god nivå av förberedelser på områden såsom bolagsrätt, tullunionen, transeuropeiska nät samt vetenskap och forskning. Ytterligare ansträngningar krävs på alla områden, särskilt på de få områden där landet befinner sig i ett tidigt skede av förberedelserna, t.ex. fri rörlighet för arbetstagare. Man bör också inrikta sig mer på den administrativa kapaciteten och det faktiska genomförandet. Landet har fortsatt att förbättra sina anpassningar till EU:s deklARATIONER och rådets beslut om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har fortsatt att hantera effekterna av **migrations- och flyktingkrisen**. Landet håller på att förhandla fram ett statusavtal med Europeiska unionen om de åtgärder som Europeiska gräns- och kustbevakningen ska genomföra i landet. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har vidtagit ansträngningar för att förbättra sin rättsliga ram. Arbete pågår med att ändra utlänningslagen. Landet har fortsatt att genomföra sin resolution om migrationspolitiken. Landet har fortsatt sina ansträngningar för att förbättra asylsystemet och hanteringen av migrationsfrågor. Det krävs fortfarande en systematisk registrering av migranter och en skyddsmedveten profilering, för att garantera hanteringen av dessa individers behov. I detta avseende måste f.d. jugoslaviska republiken Makedonien införa en återvändandemekanism för irreguljära migranter som överensstämmer med EU:s regelverk samt stegvis anpassa sin viseringspolitik till unionens. Landet har fortsatt att samarbeta med grannländer och medlemsstater, särskilt på en teknisk nivå, och har gjort avsevärda insatser för att tillhandahålla skydd och humanitär hjälp, främst med EU-stöd.

Albanien

Vad gäller de **politiska kriterierna** fortsatte de starka motsättningarna i det politiska etablissemangen. Verksamheten i parlamentet har påverkats av en förlängd bojkott från oppositionens sida i början av 2017, vilken även försenade utnämningen av institutionerna för rättslig omprövning. I maj kunde verksamheten i parlamentet återupptas genom ett avtal mellan det huvudsakliga regerande partiet och oppositionen, vilket medförde vissa

förändringar av den rättsliga ramen för val. Detta gynnade en smidig organisering av de allmänna valen i juni, även om vissa av rekommendationerna från kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa fortfarande inte är uppfyllda. Vissa framsteg har gjorts för att förbättra hur det nationella rådet för det civila samhället fungerar. Ytterligare ansträngningar behövs för att involvera organisationer i det civila samhället som del av en inkluderande politisk dialog.

Albanien är måttligt förberedd vad gäller reformen av den **offentliga förvaltningen**. Ansträngningarna har fortsatt, vilket har medfört vissa framsteg vad gäller effektiviteten och insynen vid tillhandahållandet av offentliga tjänster, utbildning av offentliganställda, mer transparenta rekryteringsförfaranden och ett allmänt stärkande av meritbaserade förfaranden för offentliga tjänster. Dessa resultat ska bekräftas ytterligare för att säkerställa en mer effektiv, avpolitiserad och professionell offentlig förvaltning.

Albaniens **rättssystem** har nått en viss nivå av förberedelser. Genomförandet av den omfattande och genomgripande reformen av rättsväsendet har fortsatt och sammantaget medfört goda framsteg. Processen för omprövningen av alla domare och åklagare har påbörjats och ger första konkreta resultat. Detta förfarande har stöd över partigränserna, genomförs av en självständig myndighet och är föremål för internationell övervakning. Venedigkommissionen har bekräftat att det är förenligt med Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Under Europeiska kommissionens ledning har en internationell granskningsgrupp utsetts för att övervaka förfarandet under hela genomförandet. Sekundära institutioner som stödjer processen har avslutat sina första rapporter om kompetensbedömning, bakgrundskontroller och deklarationer av tillgångar.

Albanien kvarstår på en viss nivå av förberedelser i **kampen mot korruption**. Goda framsteg har gjorts, särskilt genom de ändringar som har gjorts av straffprocesslagen. En kedja av specialiserade organ för bekämpning av korruption, bl.a. en specialiserad åklagarmyndighet, har inrättats. Antalet slutliga fällande domar mot offentliganställda på lägre eller mellannivå har ökat jämfört med den tidigare rapporteringsperioden. Fällande domar mot högre tjänstemän ägde oftast rum inom domstolsväsendet (domare och åklagare). Andelen slutliga fällande domar mot högre tjänstemän var emellertid sammantaget fortfarande låg. Korruptionen är fortfarande allmänt utbredd på många områden och fortsätter att utgöra ett allvarligt problem.

Albanien har nått en viss nivå av förberedelser i **kampen mot organiserad brottslighet**. Sammantaget har vissa framsteg gjorts under rapporteringsperioden, särskilt i kampen mot cannabisodling. Albanien måste bygga vidare på operativa resultat inom detta område, förverka fler tillgångar som tillhör kriminella ligor och sträva efter att alla befintliga lager av cannabis ska förstöras. Ändringar av lagen för att bekämpa maffian och straffprocesslagen har skapat förutsättningar för mer effektiva brottsutredningar. Albanien har deltagit framgångsrikt i det internationella polissamarbetet och har intensifierat sin samverkan, särskilt med EU:s medlemsstater. På nationell nivå måste det effektiva samarbetet mellan polis och åklagare fortfarande förbättras. Med avseende på resultat, har få framsteg gjorts vad gäller nedmontering av organiserade kriminella grupper. Antalet slutliga fällande domar i mål om organiserad brottslighet är fortsatt mycket lågt och har endast ökat marginellt. Fler ansträngningar krävs för att ta i tu med **penningtvätt**, kriminella tillgångar och omotiverade förmögenheter.

Albanien har ratificerat de flesta internationella konventioner om **mänskliga rättigheter** och har utvecklat sin rättsliga ram i linje med EU:s normer. Tillsynen av efterlevnaden och övervakningen av mekanismerna för skydd av de mänskliga rättigheterna måste fortfarande stärkas. När det gäller **yttrandefrihet** har Albanien nått en viss/måttlig nivå av förberedelser.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller att stärka tillsynsmyndighetens och det statliga radio- och tv-bolagets oberoende men det krävs fortfarande större insyn när det gäller statliga reklamkampanjer i medierna. Framsteg måste göras inom området för äganderätten med en uppdatering av den nuvarande lagstiftningen och en förstärkning av den institutionella samordningen. De institutionella mekanismerna för att skydda barnets rättigheter och åtgärda könsrelaterat våld är fortfarande bristfälliga. Viktiga åtgärder har vidtagits för att förbättra den rättsliga ramen för respekt för och skydd av minoriteter, men viktig sekundärlagstiftning måste utvecklas. Levnadsvillkoren för romer och balkanska egyptier (ashkali) måste förbättras.

Albanien har fortsatt att delta aktivt i det **regionala samarbetet** och upprätthålla goda grannförbindelser. Viktiga åtgärder har vidtagits för att behandla bilaterala frågor med Grekland.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Albanien gjort vissa framsteg och är måttligt förberedd i fråga om att utveckla en fungerande marknadsekonomi. Förhållandet mellan statsskulden och BNP och det nuvarande underskottet i bytesbalansen har minskat. Den ekonomiska tillväxten har ökat ytterligare och arbetslösheten har minskat men är fortfarande hög. Antalet nödlidande lån inom banksektorn har minskat, men bankernas utlåning till företagen går fortfarande trögt. Framsteg har gjorts med viktiga reformer för att förbättra företagsklimatet men ytterligare ansträngningar krävs, däribland en minskning av den informella ekonomin. Den omfattande reformen av rättsväsendet har gått framåt men måste genomföras i sin helhet. Den nya konkurslagen har trätt i kraft och borde stärka konkursförfarandet. Företagen omfattas emellertid fortfarande av omständliga föreskrifter, och brister i rättsstaten fortsätter att hämma företagen och avskräcka investerare.

Albanien har gjort vissa framsteg och har nått en viss nivå av förberedelser när det gäller den kapacitet som krävs för att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU. Framsteg har särskilt gjorts vad gäller energi och transportinfrastruktur och digitalisering, även om det fortfarande finns brister som hindrar Albaniens konkurrenskraft och handel. Utbildningens kvalitet måste dock höjas på alla nivåer för att bättre utrusta människor med den kompetens de behöver för att tillgodose arbetsmarknadens behov. Den internationella handeln har inte utvecklats till sin fulla potential och är koncentrerad till vissa sektorer. Albaniens kapacitet vad gäller forskning, utveckling och innovation är fortfarande låg.

Albanien har fortsatt att anpassa sin lagstiftning till EU:s krav på ett antal områden och därigenom förbättrat sin **förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer av ett medlemskap**. Landet har nått en måttlig nivå av förberedelser på många områden, t.ex. inom finansiell kontroll, utbildning och kultur, eller en viss nivå av förberedelser, bl.a. inom offentlig upphandling och på statistikområdet. Albanien kommer att behöva fortsätta sina ansträngningar när det gäller de övergripande förberedelserna inför antagandet och tillämpningen av EU:s regelverk. Landet bör fortsätta att arbeta för att utveckla transport- och energinäten, även i syfte att förbättra sammankopplingen i hela regionen. Den administrativa kapaciteten och yrkesmässiga normerna i de organ som ska ansvara för att genomföra EU:s regelverk måste stärkas och tillsynsorganens oberoende skyddas. Att förbättra insynen och redovisningsskyldigheten, särskilt för att säkerställa att systemet för offentlig upphandling och förvaltningen av de offentliga finanserna fungerar effektivt, ändamålsenligt och öppet, förblir avgörande. Albanien har fortsatt med sin fullständiga anpassning till alla politiska ståndpunkter och förklaringar inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik.

Antalet ogrundade asylansökningar från albanska medborgare riktade till EU:s medlemsstater och Schengenassocierade länder är fortsatt högt. Albanien har visat engagemang och har vidtagit ett antal åtgärder, bl.a. stärkt bilateral samverkan med relevanta EU-medlemsstater.

Dessa åtgärder har medfört positiva resultat. Det krävs ytterligare beslutsamma åtgärder för att på ett effektivt sätt ta itu med detta fenomen, bl.a. inom ramen för mekanismen för uppföljning av viseringsliberaliseringen. Albanien måste införa en återvändandemekanism för irreguljära migranter som överensstämmer med EU:s regelverk, samt stegvis anpassa sin viseringspolitik till unionens.

Bosnien och Hercegovina

När det gäller de **politiska kriterierna** måste valförfarandena snarast ändras för att säkerställa en välfungerande organisation av valet i oktober 2018 och ett smidigt genomförande av resultaten. I detta avseende måste alla politiska ledare ta sitt ansvar och hitta en lösning för parlamentets övre kammare. Författningsdomstolens beslut från år 2010 avseende respekten för den grundläggande demokratiska rättigheten för medborgarna i Mostar att rösta i lokala val har fortfarande inte verkställas. Antagandet av lagstiftning som härstammar från reformagendan, bl.a. antagandet av punktskattelagstiftningen, påverkades negativt av spänningar mellan de styrande koalitionspartierna och motstånd från oppositionspartier i parlamentet på statlig nivå och entitetsnivå, vilket har medfört att reformtakten har bromsats. Reformagendan har genomförts på ett effektivt sätt när den statliga nivån och entitetsnivåerna har samarbetat på ett samordnat sätt. Bosnien och Hercegovinas författning står fortfarande i strid med Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, i enlighet med avgörandet i Sejdić-Finci-målet och relaterade mål.

Arbetet i Bosnien och Hercegovinas presidentråd påverkades negativt av att ledamöterna uttryckte olika ståndpunkter i ett flertal frågor som ingår av dess befogenheter på det utrikespolitiska området. Regeringen antog ytterligare strategier för hela landet inom områden såsom miljö och landsbygdsutveckling. Med undantag för ett fåtal reformer och särskilt antagandet av punktskattelagstiftningen försenades genomförandet av ett antal reformer på grund av oenighet mellan de regerande koalitionsmedlemmarna. Landsomfattande strategier inom områden såsom energi, sysselsättning eller förvaltningen av de offentliga finanserna måste fortfarande antas. Samordningsmekanismen för EU-frågor började fungera från juni 2017 med förberedelsen av landets svar på kommissionens opinionsundersökning. Ett nationellt program för tillnärmning av landets lagstiftning till EU:s regelverk har ännu inte antagits.

Bosnien och Hercegovina befinner sig i ett tidigt skede i fråga om reformen av den **offentliga förvaltningen** och inga framsteg har gjorts under det senaste året. En landsomfattande strategi för reform av den offentliga förvaltningen håller på att utvecklas och måste fortfarande antas. Ytterligare fragmentering av den offentliga förvaltningen i den federala entieten och på kantonsnivå ökar risken för politisering. Bosnien och Hercegovina har nått en viss nivå av förberedelser vad gäller dess **rättssystem**. Vissa framsteg har gjorts i fråga om domstolsväsendet, men sammantaget går reformerna framåt i långsam takt. En omarbetning av straffprocesslagen bör göras i överensstämmelse med internationella normer och ska inte undergräva institutionernas förmåga att ta itu med allvarlig organiserad brottslighet, korruption och andra rättsstatliga utmaningar. En viss nivå av förberedelser har även nåtts i **kampen mot korruption**. Korruptionen är emellertid utbredd och fortsätter att utgöra ett orosmoment. Bosnien och Hercegovina har nått en viss nivå av förberedelser i **kampen mot organiserad brottslighet**. Vissa framsteg har gjorts, särskilt genom antagandet av en ny strategi för bekämpning av organiserad brottslighet och fullgörande av handlingsplanen om bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Detta gör att Bosnien och Hercegovina inte längre kommer att övervakas av arbetsgruppen för finansiella åtgärder. Det krävs emellertid betydande ansträngningar vad gäller finansiella utredningar och förbättring

av kapaciteten för att motverka terrorism samt ökat samarbete med grannländer i gränsförvaltningsfrågor.

Vissa framsteg har uppnåtts vad gäller **mänskliga rättigheter** och minoritetsfrågor. Det krävs emellertid fortfarande en avsevärd förbättring av de strategiska, rättsliga, institutionella och politiska ramarna för respekten för de mänskliga rättigheterna. Detta omfattar **yttrandefriheten**, där politiska påtryckningar och hot mot journalister har fortsatt, bl.a. fysiska och verbala attacker. Bristande faktiskt genomförande av lagstiftningen om förebyggande av och skydd för **könsrelaterat våld**, särskilt våld i hemmet, är fortsatt ett orosmoment. Ett mer omfattande och integrerat tillvägagångssätt i fråga om den **romska** befolkningen krävs för att främja deras sociala integration.

Bosnien och Hercegovinas anpassning till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik måste fortfarande förbättras.

Vad gäller **ekonomisk utveckling och konkurrenskraft**, har Bosnien och Hercegovina gjort vissa framsteg, men befinner sig fortfarande i ett tidigt skede när det gäller att utveckla en fungerande marknadsekonomi. Vissa förbättringar av företagsklimatet har uppnåtts och den finansiella sektorn har stärkts. Viktiga återstående frågor är brister i rättsstatsprincipen, ett fortsatt dåligt företagsklimat, en fragmenterad och ineffektiv offentlig förvaltning och stor obalans på arbetsmarknaden som hänger ihop med ett bristfälligt utbildningssystem, bristfälliga institutionella kapaciteter och ett svagt investeringsklimat. Dessutom är den informella ekonomin fortfarande betydande.

Bosnien och Hercegovina har gjort vissa framsteg och befinner sig fortfarande i ett tidigt skede när det gäller att åstadkomma den kapacitet som krävs för att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen. Den sammantagna utbildningsnivån och utgifterna för forskning och utveckling är fortsatt låga. Kvaliteten på det fysiska kapitalet påverkas negativt av otillräckliga investeringar. Infrastrukturen för transporter och energi är inte tillräckligt utvecklade. De strukturella anpassningarna sker långsamt, även om det har skett en viss diversifiering av landets regionala handelsstruktur.

Kapaciteten för att hantera **migration** måste stärkas, särskilt när det gäller utsatta grupper. Bosnien och Hercegovina måste införa en återvändandemekanism för irreguljära migranter.

Kosovo

När det gäller de **politiska kriterierna**, hölls förtida val i Kosovo i juni 2017. Ett nytt parlament och en ny regering tillträdde i september. Så här långt har den nya styrande koalitionen haft begränsad framgång när det gäller att föra fram EU-relaterade reformer och uppnå samförstånd i strategiska frågor för Kosovo. Den fortsatta politiska fragmenteringen och polariseringen har påverkat parlamentets roll negativt och har haft negativ påverkan på regeringens effektivitet. Motstånd från vissa parlamentsledamöter, bl.a. användning av tårgas, har hindrat parlamentets arbete. Ratificeringen av avtalet med Montenegro om gränsdragningen i mars 2018 var ett viktigt genombrott.

Det parlaments- och kommunalval som hölls 2017 var i allmänhet konkurrensutsatt och välorganiserat på de flesta håll i Kosovo. Mönster av trakasserier inom många kosovoserbiska kommuner, vilka i synnerhet riktade sig mot kandidater som inte tillhörde partiet Srpska Lista, medför emellertid oro.

Situationen i norra Kosovo medför särskilda utmaningar. Utredningen av mordet på den kosovoserbiske politikern Oliver Ivanović i januari 2018 fortsätter.

Försök av ledamöter i Kosovos parlament i december 2017 att upphäva lagen om specialiserade avdelningar och den specialiserade åklagarmyndigheten har medfört allvarlig oro. Det är avgörande att Kosovo helt uppfyller sina internationella åtaganden vad gäller de specialiserade avdelningarna och den specialiserade åklagarmyndigheten och visar fullständigt och entydigt engagemang för dessa institutioner.

En viss nivå av förberedelser har nåtts i fråga om reform av den **offentliga förvaltningen**. Vissa framsteg har gjorts, särskilt genom översynen av myndigheter och självständiga (eller delvis självständiga) organ. Den fortsatta politiseringen av den offentliga förvaltningen är fortfarande ett orosmoment och påverkar den offentliga förvaltningens effektivitet och professionella oberoende negativt.

Kosovos **rättssystem** befinner sig i ett tidigt skede. Vissa framsteg har gjorts genom genomförandet av lagarna i 2015 års lagpaket gällande rättsväsendet. Integreringen av kosovoserbiska domare och åklagare och deras stödpersonal över hela Kosovo i landets rättssystem var ett viktigt framsteg under 2017. Domstolsväsendet är fortfarande sårbart för otillbörligt politiskt inflytande och det krävs oförminskade ansträngningar för att de rättsstatliga institutionerna ska kunna bygga upp sin kapacitet. Rättskipningen är fortfarande långsam och ineffektiv.

Kosovo befinner sig i ett tidigt skede av förberedelserna/har nått en viss nivå av förberedelser inom **korruptionsbekämpning**. Kosovo har gjort vissa framsteg i fråga om resultat i fråga om utredning och lagföring av mål som rör korruption på hög nivå och organiserad brottslighet, bl.a. i form av slutliga fällande domar. Framsteg har även gjorts avseende beslag av tillgångar, även om det fortfarande föreligger få fall av slutligt förverkande. Korruptionen är utbredd och fortsätter att utgöra ett orosmoment. Samordnade ansträngningar krävs för att åtgärda detta problem på ett omfattande och strategiskt sätt.

Kosovo befinner sig dock i ett tidigt skede i **kampen mot organiserad brottslighet**. Vissa framsteg har gjorts i fråga om resultat i mål som rör korruption på hög nivå och organiserad brottslighet. Medan det fler tillgångar tas i beslag, är antalet slutliga domar, finansiella utredningar och slutligt förverkande av tillgångar lågt. Brottsbekämpande organ kämpar för att bekämpa den organiserade brottsligheten i norra Kosovo på ett effektivt sätt. Vissa framsteg har gjorts i kampen mot terrorismen, bl.a. genom åtgärder för att ta itu med våldsam extremism och radikaliserings och genom att hindra medborgare från att ansluta sig till konflikter utomlands. Myndigheterna i Kosovo måste vara mer effektiva i sina ansträngningar för att bekämpa penningtvätt och den relevanta lagstiftningen bör anpassas till EU:s regelverk och internationella normer.

Den rättsliga ramen garanterar i stort sett skyddet av **mänskliga och grundläggande rättigheter** i linje med EU:s normer. Ytterligare arbete krävs dock vad gäller tillsynen av efterlevnaden. Genomförandet av strategier för mänskliga rättigheter och lagstiftning undergrävs ofta av otillräckliga finansiella och andra resurser, särskilt på lokal nivå, begränsade politiska prioriteringar och brist på samordning. Mer måste göras för att på ett effektivt sätt garantera rättigheter för personer som tillhör minoriteter, bl.a. romer och ashkali och fördrivna personer, för att säkerställa jämställdhet mellan kvinnor och män i praktiken, för att inrätta ett integrerat skyddssystem för barn och för att stärka skyddet för kulturarv. Kosovo har nått en viss nivå av förberedelser i fråga om **yttrandefrihet**, vilket införlivats med författningen. Kosovo åtnjuter ett pluralistiskt och livligt medieklimat. Emellertid har hoten och attackerna mot journalister fortsatt. Parlamentet har visat begränsat engagemang när det gäller att finna en lösning för en hållbar finansiering av det statliga radio- och tv-bolaget, vilket gör det känsligt för politiska påtryckningar.

Vad avser de **ekonomiska kriterierna** har Kosovo gjort goda framsteg och befinner sig i ett tidigt skede när det gäller att utveckla en fungerande marknadsekonomi. Affärsklimatet har förbättrats och regeringen har uppfyllt de finanspolitiska bestämmelserna om budgetunderskott. De sociala trygghetsförmånerna för krigsveteraner fortsätter emellertid att utgöra en utmaning för de offentliga finanserna. Den informella ekonomin är fortfarande utbredd. Det ökade arbetskraftsdeltagandet har inte medfört några motsvarande vinster för sysselsättningen, vilket innebär att arbetslösheten har ökat ytterligare. Detta har särskilt påverkat kvinnor och ungdomar och icke yrkesutbildade arbetare. Trots en stark exportökning avspeglar underskottet i handelsbalansen en svag produktionsbas.

Kosovo har gjort vissa framsteg och befinner sig i ett tidigt skede vad gäller den kapacitet som krävs för att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU. Inga framsteg har gjorts för att förbättra utbildningens kvalitet och åtgärda luckor på arbetsmarknaden. Kosovo har gjort vissa framsteg för att förbättra väginfrastrukturen, men det återstår fortfarande stora luckor i järnvägens infrastruktur och i energisektorn. De strukturella förändringarna i ekonomin är långsamma, eftersom den är beroende av detaljhandelssektorn. Integrationen med EU hämmas av det långsamma genomförandet av stabiliserings- och associeringsavtalet.

Kosovo har fortsatt ansträngningarna för att bibehålla goda och konstruktiva **bilaterala relationer** med andra utvidgningsländer. Kosovo är representerat i de flesta regionala organisationer som omfattas av överenskommelsen om regional representation och samarbete mellan Belgrad och Pristina från år 2012.

När det gäller **normaliseringen av förbindelserna med Serbien** har Kosovo vidmakthållit sitt engagemang i dialogen. Kosovo måste dock fortfarande vidta betydande ansträngningar för att genomföra befintliga avtal och bidra till att fastställa omständigheter som gynnar en fullständig normalisering av relationerna med Serbien. Dessa ska definieras i ett rättsligt bindande avtal.

Vad gäller anpassningen till **EU:s normer** befinner sig Kosovo i ett tidigt skede. På vissa områden har anpassningen av lagstiftningen fortsatt, men genomförandet är bristfälligt. Vissa framsteg har gjorts inom området för fri rörlighet för varor och tjänster, offentlig upphandling och konkurrens samt genom förbättring av företagsklimatet. Inom området för beskattning och tullar gjordes även vissa framsteg i fråga om skatteuppbörd och förenklade förvaltningsförfaranden, men Kosovo bör intensifiera kampen mot den informella ekonomin och skatteflykt. Energisektorn står fortfarande inför betydande utmaningar. Inga framsteg har gjorts när det gäller hanteringen av miljöfrågor. Sammantaget måste Kosovo förbättra sin administrativa kapacitet och samordning inom samtliga sektorer, för att säkerställa ett effektivt genomförande av EU:s regelverk.

Myndigheterna har gjort framsteg när det gäller att hantera reguljär och irreguljär **migration**. Dessa ansträngningar ska fortsättas och byggas vidare på. Kosovo måste införa en mekanism för återvändande för irreguljära migranter.

Bilaga 2 – Viktig statistik

STATISTISKA UPPGIFTER (per den
15 februari 2018)

Demografi	Anm ärkni ng	Montenegro		F.d. jugoslaviska republiken Makedonien		Albanien		Serbien		Turkiet		Bosnien och Hercegovina		Kosovo *		EU-28	
		2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Total befolkning (tusental)		622,1	622,2	2 069,2	2 071,3	2 892,3e	2 886,0	7 114,4	7 076,4	77 696	78 741	3 825,3	3 516,0 p	1 804,9	1 771,6	508 504 p	510 279 bp
Andel av personer i åldrarna 15–64 i den totala befolkningen (%)		67,8	67,6	70,5	70,3	69,1e	69,5	67,1	66,6	67,8	67,8	:	:	:	65,6p	65,5ep	65,3bep
Obearbetat värde för naturlig befolkningsändring (per 1 000 invånare)		1,7	1,8	1,3	1,2	3,6e	:	-5,4	-5,1	11,8	11,2	:	-1,8p	9,2p	:	-0,2ep	0,0bep
Medellivslängd, män (år)		74,4	:	73,5	:	76,2e	:	72,8	:	75,4	:	:	:	:	:	77,9ep	:
Medellivslängd, kvinnor (år)		78,6	:	77,4	:	79,7e	:	77,9	:	81,0	:	:	:	:	:	83,3ep	:

Arbetsmarknad	Anm ärkni ng	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Relativt arbetskraftstal för personer i åldern 20–64: andel av befolkningen i åldern 20–64 som är ekonomiskt aktiv (%)	1)	68,5	69,1	70,2	69,6	71,3e	73,3e	68,1	70,0	59,9	60,9	59,2	58,8	42,8	44,0	77,1	77,5
Relativt arbetskraftstal för män i åldern 20–64: andel av den manliga befolkningen i åldern 20–64 som är ekonomiskt aktiv (%)	1)	74,9	76,7	83,8	83,8	81,8e	82,5e	76,7	78,0	82,7	83,3	71,9	72,0	65,1	66,8	83,4	83,7

Relativt arbetskraftstal för kvinnor i åldern 20–64: andel av den kvinnliga befolkningen i åldern 20–64 som är ekonomiskt aktiv (%)	1)	62,1	61,6	56,2	54,9	61,1e	64,2e	59,5	62,0	37,3	38,5	46,3	45,3	20,4	20,9	70,8	71,4
Sysselsättningsgrad i åldern 20–64 (% av befolkningen)																	
Totalt		56,7	57,1	51,9	53,3	59,3e	62,1e	56,0	59,1	53,9	54,3	43,2	44,2	29,1	32,3	70,0	71,0
Män		61,9	51,3	61,5	63,7	68,1e	69,4e	63,7	66,3	75,3	75,5	53,9	56,4	44,9	49,9	75,8	76,8
Kvinnor		51,5	63,0	42,1	42,5	50,7e	55,0e	48,3	51,9	32,6	33,2	32,4	32,0	13,2	14,6	64,2	65,3
Personer i åldern 15-24 som varken arbetar eller studerar, % av befolkningen i åldersgruppen		19,1	18,4	:	:	29,6	26,9e	19,9	17,7	24,0	24,0	27,7	26,4	31,4	30,1	12,0	11,6
Personer i åldern 15-29 som varken arbetar eller studerar, % av befolkningen i åldersgruppen		23,4	22,3	:	:	32,8	30,0e	24,5	22,3	28,0	27,8	32,8	31,4	39,2	37,3	14,8	14,2
Sysselsättning per huvudsektor																	
Jordbruk, skogsbruk och fiske (%)		7,7	7,7	17,9	16,6	41,3e	40,2e	19,4	18,6	20,6	19,5	17,9	18,0	2,3	4,2	4,5	4,3
Industrin (%)		10,8	9,8	23,4	23,1	11,6e	12,8e	19,9	20,2	20,0	19,5	22,0	22,7	18,7	18,0	17,3	17,3
Byggsektorn (%)		6,6	7,7	7,1	7,2	6,9e	6,5e	4,5	4,3	7,2	7,3	7,5	8,6	9,5	11,5	6,8	6,7
Tjänstesektorn (%)		74,8	74,8	51,6	53,1	40,2	40,5	56,1	57,0	52,2	53,7	52,6	50,8	69,5	66,3	71,4	71,6
Antalet personer anställda inom den offentliga sektorn som andel av det totala antalet förvärvsarbetande, åldern 20–64 (%)	2)	32,4	31,2	:	:	16,7e	15,6e	29,7	28,3	13,5	13,8	31,2	29,0	32,6	30,8	:	:
Antalet personer anställda inom den privata sektorn som andel av det totala antalet förvärvsarbetande, åldern 20–64 (%)	2)	46,6	47,0	:	:	83,3e	84,4e	70,3	71,7	86,5	86,2	63,2	65,9	67,4	69,2	:	:
Arbetslöshet (% av arbetskraften)																	
Totalt	1)	17,5	17,8	26,1	23,7	17,1e	15,2e	17,8	15,4	10,3	10,9	27,9	25,5	32,9	27,5	9,4	8,6
Män	1)	17,7	18,3	26,7	24,4	17,1e	15,9e	16,9	14,8	9,3	9,6	25,9	22,6	31,8	26,2	9,3	8,4
Kvinnor	1)	17,3	17,1	25,1	22,7	17,1e	14,4e	18,8	16,2	12,6	13,6	30,9	30,2	36,6	31,7	9,5	8,8

Ungdomar, åldern 15–24	1)	37,6	35,9	47,3	48,2	39,8e	36,5e	43,2	34,9	18,4	19,5	62,3	54,3	57,7	52,4	20,3	18,7
Långtids- (>12 månader)	1)	13,6	13,4	21,3	19,2	11,3e	10,1e	11,4	10,0	2,2	2,2	22,8	21,7	23,8	18,0	4,5	4,0
Genomsnittlig nominell lön per månad (i euro)	3)	480	499	356	363	386	397	506	516	604	:	424	429	:	:	:	:

Utbildning	Anm ärkni ng	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Ungdomar som lämnar skolan i förtid: andel av befolkningen i åldern 18–24 år med högst grundskoleutbildning och som inte deltar i vidareutbildning eller yrkesutbildning (%)		5,7	5,5	11,3p	9,9	21,3e	19,6e	7,4	7,0	36,7	34,3	5,2	4,9	14,5	12,7	11,0	10,7
Offentliga utgifter för utbildning som andel av BNP (%)		:	:	:	:	3,1p	3,1p	4,0	3,9	4,3	4,6	:	:	4,5	4,7p	:	:
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med högst gymnasieutbildning, totalt		6,6	6,8	:	:	:	:	8,6	7,8	46,5	43,9	6,2u	5,8u	:	14,6	17,2	16,8
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med högst gymnasieutbildning, män		6,9	5,8	:	:	:	:	9,3	8,6	46,2	44,2	5,6u	5,5u	:	12,5	19,4	19,1
Andel av befolkningen i åldern 20–24 år med högst gymnasieutbildning, kvinnor		6,3	7,9	:	:	:	:	7,9	7,0	46,8	43,7	6,9u	6,3u	:	17,0	14,9	14,4
Andel av befolkningen i åldern 20-24 år med eftergymnasial utbildning som inte utgör högre utbildning, totalt		80,6	82,2	:	:	:	:	83,2	84,9	34,9	35,7	86,3	86,6	:	70,5	65,2	65,3
Andel av befolkningen i åldern 20-24 år med eftergymnasial utbildning som inte utgör högre utbildning, män		85,3	86,9	:	:	:	:	84,5	86,3	37,8	38,3	88,6	89,0	:	74,5	65,9	66,1
Andel av befolkningen i åldern 20-24 år med eftergymnasial utbildning som inte utgör högre utbildning, kvinnor		75,7	77,2	:	:	:	:	81,7	83,3	32,2	33,3	83,5	83,7	:	66,0	64,5	64,5
Andel av befolkningen i åldern 30-34 år med högre utbildning, totalt		31,0	33,9	28,6	29,1	22,1e	20,9e	28,9	29,9	23,5	26,5	17,2	23,1	17,2	19,1	38,6	39,0

Andel av befolkningen i åldern 30-34 år med högre utbildning, män		29,9	31,8	23,1	24,5	19,6e	18,0e	24,2	24,7	25,0	28,3	13,4u	16,6u	19,5	18,9	33,9	34,3
Andel av befolkningen i åldern 30-34 år med högre utbildning, kvinnor		32,2	35,9	34,5	33,8	24,7e	23,9e	33,7	35,3	22,1	24,6	21,3	29,4	14,7	19,4	43,3	43,8

Nationalräkenskaper	Anm ärkni ng	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Bruttonationalprodukt																	
I löpande priser (miljarder euro)		3,7	4,0	9,1	9,7p	10,2p	10,7p	33,5	34,6	773,0	780,2	14,6	15,3	5,8	6,0p	14 797,4	14 907,9
Per capita (euro)		5 827	6 355	4 382	4 691	3 547	3 728	4 720	4 904	9 949	9 909	4 312	4 494	3 278	3 304	29 033	29 148
I köpkraftsstandard per capita		12 200	13 000	10 500	10 900	8 500	8 500	10 500	10 700	18 900	18 800	9 100	9 300	:	:	29 000	29 100
I köpkraftsstandard per capita, i förhållande till EU-genomsnittet (EU-28 = 100)		42	45	36	37	29	29	36	37	65	64	31	32	:	:	-	-
Real årlig förändring (i volym), jämfört med det föregående året (%)		3,4	2,9	3,9	2,9p	2,2p	3,4p	0,8	2,8	6,1	3,2	3,1	3,3	4,1	3,4p	2,3	2,0
Bruttoförädlingsvärde per huvudsektor																	
Jordbruk, skogsbruk och fiske (%)		9,7	9,0	11,1	10,5p	22,9p	22,9p	8,2	7,9	7,8	7,0	7,3	:	12,6	13,4p	1,5	1,5
Industrin (%)		12,8	12,3	19,3	19,9p	13,9p	13,2p	25,9	25,9	22,4	22,3	21,9	:	20,8	21,1p	19,4	19,4
Byggsektorn (%)		4,5	6,8	8,1	8,6p	10,2p	10,5p	5,5	5,4	9,3	9,7	4,6	:	8,4	8,2p	5,3	5,3
Tjänstesektorn (%)		73,0	71,9	61,5	61,0p	53,0p	53,4p	60,4	60,8	60,5	61,0	66,2	:	58,2	57,3p	73,8	73,8

Betalningsbalans	Anm ärkni ng	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Utländska direktinvesteringar netto (in - ut) (miljoner euro)		619,3	371,6	202,8	316,9	818,4	936,5	1 803,8	1 899,2	:	:	248,9	240,5	271,8	177,2	-129 867	-116 465
Utländska direktinvesteringar netto (in - ut) (% av BNP)		16,9	9,4	2,2	3,3p	8,0p	8,7p	5,4	5,5	:	:	1,7	1,6	4,7	3,0p	-0,9	-0,8
Utländska direktinvesteringar netto (in - ut) i förhållande till EU-28 (miljoner euro)		403,0	-32,5	-20,7	199,1	:	:	1 480,4	1 304,4	:	:	160,5	190,9	11,2	15,6	-	-

Utländska direktinvesteringar netto (in - ut) i förhållande till EU-28 (% av BNP)		11,0	-0,8	-0,2	2,0p	:	:	4,4	3,8	:	:	1,1	1,2	0,2	0,3p	-	-
Penningöverföringar i % av BNP		1,2	1,0	2,3	2,0p	5,9p	5,7p	8,5	7,8	:	:	8,3	8,2	11,5	11,5p	0,1	0,1

Utrikeshandel med varor	Anmärkning	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Internationell varuhandel																	
Export till EU-28 som andel av värdet av den totala exporten (%)		35,6	37,4	77,0	79,9	75,4	77,9	67,0	67,6	44,5	47,9	71,6	71,3	32,6	22,6	-	-
Import från EU-28 som andel av värdet av den totala importen (%)		41,3	48,2	62,0	62,0	61,8	63,1	57,3	58,7	38,0	39,0	60,8	61,9	42,2	43,1	-	-
Handelsbalans (miljoner euro)		-1 524	-1 736	-1 714	-1 777	-2 154	-2 399	-2 978	-2 483	-56 981	-50 676	-3 510	-3 448	-2 309	-2 480	59 553	32 002
Internationell handel med varor och tjänster i förhållande till BNP																	
Import (% av BNP)		60,6	62,9	65,0	64,7p	44,7p	:	56,4	57,5	26,0	24,9	53,2	52,3	49,5	51,3p	40,3	40,5
Export (% av BNP)		42,1	40,5	48,7	50,0p	27,4p	:	46,7	50,0	23,3	22,0	34,6	35,4	19,3	22,5p	43,8	44,0

Offentliga finanser	Anmärkning	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Statistik över den offentliga förvaltningens finanser, i förhållande till BNP																	
** Offentligt överskott (+) / underskott (-) (%)		-7,4	-2,8	-3,5	-2,7	-4,1	-1,8	-3,7	-1,3	1,3	:	0,7	1,2	:	:	-2,4	-1,7
** Offentlig bruttoskuld (%)		66,2	64,4	38,1	39,6	69,1	68,7	76,0	73,0	27,5	:	41,9	40,5	12,8	:	84,5	83,2

Finansiella indikatorer	Anmärkning	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Årlig förändring i konsumentpriser (%)	4)	1,4	0,1	-0,3	-0,2	2,0	2,5	1,5	1,3	7,7	7,7	-1,0	-1,1	-0,5	0,3	0,0	0,3
Total utlandsskuld, i förhållande till BNP (%)		:	:	69,3	74,2p	74,7p	73,5p	78,3	76,5	47,1	:	72,2	71,0	33,3	33,7p	:	:

Utlåningsränta (ett år), per år (%)	5)	:	:	:	:	74,7	73,5	:	:	53,0	:	:	:	:	:	:	:
Inlåningsränta (ett år), per år (%)	6)	8,53	7,45	3,75	4,25	7,77	5,89	6,50	5,50	10,79	:	5,74	4,97	8,32	7,47	:	:
Valutareservens värde (inklusive guld) (miljoner euro)	7)	1,23	0,93	0,25	0,25	1,35	0,80	2,50	2,50	7,27	:	0,09	0,09	0,90	1,01	:	:
Guld- och valutareserv uttryckt i antal importmånader		673,7	803,0	2 261,8	2 613,4	2 880,0	2 945,0	10 378,0	10204,6	99 619,6	:	4 414,6	4 887,4	706,4	605,1	:	:

Företag	Anm ärkni ng	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Industriproduktionsindex (2010 = 100)	8)	88,3	84,4	118,0	122,0	161,7	130,5	107,1	112,1	124,1	126,3	107,4	112,0	:	:	103,9	105,6

Infrastruktur	Anm ärkni ng	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Järnvägsnätets täthet (antal linjer i drift per tusen km²)		18,1	18,1	28,1	27,4	13,8	12,2	48,6	48,6	13,2	:	20,1	21,9	30,9	30,9	:	:
Motorvägarnas längd (kilometer)		0	0	259	259	:	:	693	741	2 282	2 542	128	:	80	98	:	:

Energi	Anm ärkni ng	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Nettoenergiimport i förhållande till BNP		4,2	3,4	6,4	5,1p	0,8p	1,3p	4,8	3,6	1,2	1,0	5,3	4,3	5,4	4,1p	1,6	1,3

: = uppgift saknas
b = avbrott i serie
e = beräknat värde
p = preliminärt
u = låg tillförlitlighet
- = ej tillämpligt

* = Denna beteckning påverkar inte ståndpunkter om Kosovos status och är i överensstämmelse med FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99 och med Internationella domstolens utlåtande om Kosovos självständighetsförklaring.

** = Uppgifterna om utvidgningsländernas offentliga underskott och statsskuld offentliggörs "i befintligt skick" och utan någon garanti för deras kvalitet och efterlevnaden av ENS-reglerna.

Fotnoter:

- 1) Turkiet: arbetslöshet baserad på fyraveckorskriteriet + endast med användning av metoder för aktivt sökande efter arbete.
- 2) Bosnien och Hercegovina: summan av andelarna uppgår inte till 100 % eftersom andra typer av ägarskap undantas. Montenegro: icke-statliga organisationer undantas. uppgifterna avser antalet anställda (i den privata eller offentliga sektorn) som en del av det totala antalet anställda personer.
- 3) Albanien: offentliga sektorn. Bosnien och Hercegovina: nettoinkomster. Serbien: lön som betalas till anställda vid juridiska personer och vid personliga företag.
- 4) Harmoniserat konsumentprisindex utom för f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Bosnien och Hercegovina och 2015 års uppgifter för Albanien. Albanien: variation mellan december ett år och december föregående år.
- 5) Albanien: utlandsskuld (inbegripet utländska direktinvesteringar).
- 6) Albanien: den genomsnittliga viktade räntesatsen tillämpad på nya 12-månaderslån under respektive månad, på 12 månaders löptid. Bosnien och Hercegovina: kortfristiga utlåningsräntor i nationell valuta för icke-finansiella företag (vägt genomsnitt). Montenegro: viktad genomsnittlig effektiv räntesats, utestående belopp, per år. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien: årsslutet (31 december).
- 7) Albanien: inlåningsräntan utgör den genomsnittliga vägda räntan för nyligen godkända insättningar under respektive månad, på 12 månaders löptid. Bosnien och Hercegovina: avistainlåningsräntor i nationell valuta för hushåll (vägt genomsnitt). Montenegro: viktad genomsnittlig effektiv räntesats, utestående belopp, per år. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien: årsslutet (31 december). Turkiet: inlåningsfacilitet för dagslån.
- 8) Montenegro och Serbien: bruttoserier, snarare än justerat kalenderår.